

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองกำแพงเพชร

นาย ศักดิ์ชัย สุวตถิ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2536

ISBN 974-582-980-3

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

019703 I16283648

A Study for Historical Conservation and Development
Guidelines of Kamphaeng Phet Community.

Mr. Sakchai Suvathi

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning
Department of Urban and Regional Planning
Graduate School, Chulalongkorn University

1993

ISBN 974-582-980-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองกำแพงเพชร
โดย นายศักดิ์ชัย สุวตถิ
ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากัญ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดุษฎี ทายตะคุ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ จารุวรรณ ลิ้มปเสนีย์)

..... กรรมการ
(นายคมสัน ศุขสุเมฆ)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ศักดิ์ชัย สุวดี : การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองกำแพงเพชร
(A STUDY FOR HISTORICAL CONSERVATION AND DEVELOPMENT GUIDELINES OF
KAMPHENG PHET COMMUNITY) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ, 308 หน้า

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิวัฒนาการและความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ และสภาพทั่วไปของเมืองกำแพงเพชร ทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาชุมชนเมืองกำแพงเพชรให้มีความสอดคล้องกับการอนุรักษ์โบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยมีพื้นที่ศึกษารอบคลุมชุมชนสำคัญสองฝั่งแม่น้ำปิง ได้แก่ ชุมชนหลักทางฝั่งตะวันออกเป็นชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชรมีพื้นที่ประมาณ 14.9 ตารางกิโลเมตร และชุมชนรองทางฝั่งตะวันตกเป็นชุมชนนครชุม มีพื้นที่ประมาณ 3.5 ตารางกิโลเมตร

จากการศึกษาพบว่า กำแพงเพชรเป็นเมืองที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่องและมีพัฒนาการของเมืองมาจนปัจจุบัน พัฒนาการของเมืองปรากฏหลักฐานเป็นร่องรอยของโบราณสถานและลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในยุคต่อมา โบราณสถานเหล่านี้นับเป็นทรัพยากรอันมีคุณค่าที่เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของเมืองซึ่งสามารถสรุปการพัฒนาโบราณสถานออกเป็น 3 ประเด็น คือ พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของเมือง และส่งเสริมให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวเมือง

หลักการพัฒนาเมืองกำแพงเพชรจึงเป็นการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ เพื่อควบคุมการเติบโตของเมืองไม่ให้ไปรบกวนโบราณสถาน และรักษาสภาพแวดล้อมเมืองให้มีความสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติและสารูปของเมืองในอดีต โดยกำหนดเป็น 2 แนวทาง คือ แนวทางในการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินและรูปแบบระบบคมนาคม และแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถาน ซึ่งได้จัดลำดับความเข้มงวดในการควบคุมอาคารก่อสร้างบริเวณพื้นที่ต่อเนื่องกับเขตโบราณสถานเพื่อรักษาภูมิทัศน์ของเมืองกำแพงเพชร

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
สาขาวิชา การวางผังเมือง
ปีการศึกษา 2535

ลายมือชื่อนิสิต *ศักดิ์ชัย สุวดี*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *[Signature]*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม *[Signature]*

C135450 : MAJOR URBAN PLANNING
KEY WORD: CONSERVATION/ COMMUNITY DEVELOPMENT

SAKCHAI SUVATHI : A STUDY FOR HISTORICAL CONSERVATION AND DEVELOPMENT GUIDELINES OF KAMPHAENG PHET COMMUNITY. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. SUWATTANA THADANITI, Ph.D. 308 pp. ISBN 974-582-980-3

The objectives of this thesis are to study urban evolution, history and existing condition of Kamphaeng Phet community, such as physical aspect, economic and social condition, and population as well, in order to propose the historical conservation and development guidelines of Kamphaeng Phet community. The studied areas are divided into two communities by Ping River which are the municipal community area on the east of the riverside (14.9 squarekilometer), and Nakornchume community on the west (3.5 squarekilometer).

According to the studies, Kamphaeng Phet has the continuance in her history and has been developed until the present time. The historical buildings and the following settlements are good evidences for her development. These historical sites which are considered as valuable resources are one part of the community. The historical sites can be developed in 3 aspects:- for tourism, for uniqueness of the community and for the community recreation area.

The principal of Kamphaeng Phet development which based on conservation is to control the community growth that can disturb the historical sites and to preserve the natural environment and to recall the historical image of the ancient city. The two main proposed aspects are landuse and transportation system concepts and physical control in the surrounding area of the historical sites.

ภาควิชา..... การวางแผนภาคและเมือง
สาขาวิชา..... การวางผังเมือง
ปีการศึกษา..... 2535

ลายมือชื่อนิติ..... สักดิ์ชัย สักดิ์ศิริ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... [Signature]
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลสำคัญหลายท่าน คือ
ท่านอาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน
บิดา-มารดา ที่ให้ความเป็นห่วงและเป็นเพื่อนร่วมทาง
คุณเนตรชนก เชื้อชาติ ที่ให้ความช่วยเหลือในการจัดทำรูปเล่มวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้ความช่วยเหลือท่านอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวนามมาไว้ ณ
ที่นี้ด้วย

ศักดิ์ชัย สุวตถิ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนที่	ค
สารบัญแผนภูมิ	ค
สารบัญรูปภาพ	ณ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
ขอบเขตของการศึกษา	3
ขั้นตอนและวิธีการศึกษา	3
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	4
2 ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง	5
1. ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์	5
1.1 อนุรักษ์สถานและประเภทของอนุรักษ์สถาน	5
1.2 นิยามของวิธีการปฏิบัติต่างๆ ในการอนุรักษ์สถานที่สำคัญทาง ประวัติศาสตร์	8
1.3 การจัดทำแผนอนุรักษ์เมืองและย่านประวัติศาสตร์	11
1.4 เกณฑ์มาตรฐานทั่วไปสำหรับการอนุรักษ์สถานที่สำคัญทาง ประวัติศาสตร์	13
2. ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบของเมือง	14
3. ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการใช้ที่ดินในเมือง	22
3.1 แนวทางเกี่ยวกับการใช้ที่ดินในเมือง	22
3.2 การกำหนดการใช้ที่ดินแต่ละประเภท	23
3 ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของเมือง	28
1. ชุมชนโบราณสถานริมฝั่งแม่น้ำปิง-นครชุม เมืองลพหลวงในสมัยสุโขทัย	28
1.1 ประวัติการตั้งถิ่นฐาน	28
1.2 นครชุม เมืองลพหลวงในสมัยสุโขทัย	31

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
1.2.1 บทบาทในระดับภูมิภาค	31
1.2.2 บทบาทระดับชุมชนเมือง	33
1.3 สภาพแวดล้อมกายภาพเมือง	33
1.3.1 โบราณสถานระดับเมือง	33
1.3.2 ระดับโบราณ	40
1.3.3 ลักษณะการวางผังสถาปัตยกรรมโบราณสถาน	40
2. ช่างกราว-กำแพงเพชร เมืองในประวัติศาสตร์	44
2.1 ช่างกราว รัฐอิสระบนฝั่งแม่น้ำปิง	44
2.1.1 การพัฒนาเป็นรัฐอิสระ	44
2.1.2 บทบาทของชุมชนเมือง	45
2.2 กำแพงเพชร เมืองในประวัติศาสตร์อยุธยา	45
2.2.1 บทบาทของชุมชนเมือง	45
2.2.2 การสร้างบ้านแปงเมืองของกำแพงเพชร	47
2.3 สภาพแวดล้อมกายภาพเมือง	47
2.3.1 โบราณสถานระดับเมือง	47
2.3.2 กลุ่มโบราณสถาน	48
2.3.3 ลักษณะวางผัง สถาปัตยกรรมโบราณสถาน	49
2.3.4 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและเทคนิคการก่อสร้าง	54
3. กำแพงเพชร ยุคกรุงธนบุรี-กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น	55
3.1 ยุคกรุงธนบุรี	55
3.2 ยุคกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น	55
3.2.1 บทบาทด้านการปกครอง	55
3.3 -สภาพแวดล้อมกายภาพเมือง	57
3.3.1 การเติบโตของชุมชน	57
3.3.2 ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน	58
3.3.3 รูปแบบทางสถาปัตยกรรม	59
4. ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ และการจัดกลุ่มโบราณสถานเพื่อการอนุรักษ์	63
4.1 ความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และบทบาทของโบราณสถานเมืองกำแพงเพชร	63
4.2 การจัดกลุ่มโบราณสถาน	66
4.2.1 โบราณสถานและการกระจายตัว	66
4.2.2 การจัดลำดับโบราณสถาน	72

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3	ศึกษาการพัฒนาโบราณสถาน และปัญหาการอนุรักษ์ 74
4.3.1	ศึกษาการพัฒนา 74
4.3.2	ปัญหาการอนุรักษ์โบราณสถาน 74
5.	สรุป 76
4	บทบาทของเมืองกำแพงเพชรในระดับจังหวัด และภาคเหนือตอนล่าง..... 78
1.	สภาพทางกายภาพ 78
1.1	ขนาดที่ตั้ง และเขตการปกครอง 78
1.2	ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ 80
1.3	ทรัพยากรธรรมชาติ 84
1.4	การใช้ที่ดิน 98
1.5	โครงข่ายการคมนาคม..... 101
1.6	สาธารณูปโภค สาธารณูปการ 106
2.	สภาพทางประชากร 121
2.1	ขนาด การกระจายตัว และความหนาแน่นประชากร 121
2.2	การเปลี่ยนแปลงประชากร 126
3.	สภาพทางเศรษฐกิจ 131
3.1	สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไป 131
3.2	เศรษฐกิจรายสาขา 132
3.3	ระดับรายได้ต่อบุคคล 138
3.4	แรงงาน 139
3.5	ส่วนแบ่งส่วนโอนการผลิต และความเชี่ยวชาญการผลิต 142
3.6	รายได้ และรายจ่ายท้องถิ่น 143
3.7	สรุปสภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดกำแพงเพชร 143
4.	สรุปสภาพ และบทบาทของจังหวัดกำแพงเพชร 144
5	การศึกษาในระดับชุมชนเมืองกำแพงเพชร 146
1.	สภาพทางกายภาพ 146
1.1	ที่ตั้ง 146
1.2	แนวเขตการปกครอง 146
1.3	ลักษณะภูมิประเทศ 147
1.4	การคมนาคมขนส่ง 147
1.5	สาธารณูปโภค 152
1.6	การบริการทางสังคม 159

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2. สภาพประชากร	170
2.1 ขนาด การกระจายตัว และความหนาแน่นประชากร	170
2.2 ลักษณะทางประชากร	177
2.2.1 โครงสร้างประชากร	177
2.2.2 ลักษณะทางสังคมของประชากร	180
2.3 การเปลี่ยนแปลงประชากร	180
2.3.1 การเปลี่ยนแปลงในขนาดประชากร	180
2.3.2 ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงประชากร	183
2.4 การคาดการณ์ประชากรในอนาคต.....	184
3. สภาพเศรษฐกิจของชุมชน	186
3.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ	186
3.2 ประชากรวัยแรงงาน	193
3.3 ลักษณะการจ้างงาน	197
3.4 รายได้ของผู้มีงานทำ	202
3.5 การคลังท้องถิ่น	203
4. การใช้ที่ดินชุมชนเมืองกำแพงเพชร	212
4.1 วิวัฒนาการการใช้ที่ดิน	212
4.1.1 ลักษณะการใช้ที่ดิน ปี 2534	212
4.1.2 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ปี 2527-ปัจจุบัน	216
4.2 การขยายตัวของชุมชน	227
4.2.1 ลักษณะการขยายตัว	227
4.2.2 แนวโน้มการขยายตัวของชุมชน	229
5. การบริหาร การปกครอง และโครงการพัฒนา	231
5.1 การบริหาร การปกครอง	231
5.2 สถาบันทางราชการ	237
5.3 โครงการพัฒนา	237
6. บทบาทและสภาพชุมชนเมืองกำแพงเพชร	240
6.1 สारูปและโครงสร้างของเมืองกำแพงเพชร	240
6.2 ประเพณีประจําปี และวัฒนธรรมของจังหวัด.....	250
6.3 สรุปสภาพและบทบาทของชุมชนเมืองกำแพงเพชร	255
7. สภาพปัญหาชุมชนเมืองกำแพงเพชร	261
7.1 ปัญหาการใช้ที่ดิน	261
7.2 ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม	263

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
7.3 ปัญหาการคมนาคมขนส่ง และการจราจร	268
7.4 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	269
7.5 ปัญหาสังคม ประชากร และการเคหะ	269
7.6 ปัญหาด้านการเมือง การบริหาร	270
6 แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองกำแพงเพชร	278
1. ความสำคัญของชุมชนเมืองกำแพงเพชร	278
2. นโยบาย และเป้าหมายในการอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองกำแพงเพชร	278
3. ขอบเขตพื้นที่ในการวางแผนอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองกำแพงเพชร	279
4. แนวทางในการอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองกำแพงเพชร	281
4.1 แนวทางการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน	281
4.1.1 แนวความคิดในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	281
4.1.2 แนวความคิดรูปแบบการคมนาคมขนส่ง	284
4.2 แนวความคิดในการอนุรักษ์โบราณสถาน	287
4.2.1 พื้นที่ควบคุมการพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์	287
4.2.2 การจัดลำดับพื้นที่ควบคุมการพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์	288
4.2.3 แนวทางการอนุรักษ์	291
4.2.4 มาตรการเสริมอื่น ๆ ในการกำหนดแนวทางพัฒนาและ อนุรักษ์ชุมชนเมืองกำแพงเพชร	294
5. โครงการเพื่อการอนุรักษ์ และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองกำแพงเพชร... 297	297
6. แนวความคิดในการออกแบบภูมิทัศน์เมือง..... 302	302
6.1 การออกแบบภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวและการศึกษา..... 302	302
6.2 การจัดพื้นที่รองรับการใช้สอยในงานพิธีการต่าง ๆ..... 303	303
6.3 การออกแบบรายละเอียด และองค์ประกอบทางภูมิทัศน์..... 303	303
7. ขั้นตอนการพัฒนา..... 304	304
สรุปแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนในเมืองกำแพงเพชร..... 304	304
ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อ..... 305	305
รายการอ้างอิง..... 306	306
ประวัติผู้เขียน..... 308	308

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 4.1	พื้นที่และเขตการปกครองภาคเหนือตอนล่าง จำแนกรายจังหวัด.....79
4.2	สรุปจำนวนโครงการ ปริมาณเก็บน้ำและพื้นที่ได้รับประโยชน์ รายจังหวัด ที่สร้างแล้วเสร็จถึงสิ้นปีงบประมาณ 2532.....91
4.3	แหล่งท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือตอนล่าง.....96
4.4	การใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดกำแพงเพชร พ.ศ. 2527, 2529.....99
4.5	เนื้อที่เพาะปลูก ปริมาณผลิตผลเกษตรกรรม และปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ของพืชเศรษฐกิจ ภาคเหนือตอนล่าง ปี 2531-2532.....100
4.6	จำนวนและร้อยละของหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ รายอำเภอในจังหวัดกำแพงเพชร.106
4.7	สถิติเกี่ยวกับไฟฟ้าจังหวัดกำแพงเพชร ปี พ.ศ. 2531 และ 2532.....107
4.8	สถิติการใช้ไฟฟ้า ภาศจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง.....108
4.9	สถิติ ประปา รายจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนล่าง ปี 2528.....109
4.10	สถิติการประปา ในเขตเทศบาลของจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง ปี 2532..110
4.11	สถิติบริการโทรศัพท์ จำแนกตามประเภทการใช้ของจังหวัดกำแพงเพชร ปี พ.ศ. 2527-2532.....111
4.12	จำนวนเลขหมายโทรศัพท์ จำแนกตามประเภทการใช้ และจำนวนที่ทำกา รไปรษณีย์โทรเลข รายอำเภอในจังหวัดกำแพงเพชร ปี พ.ศ. 2532.....112
4.13	จำนวนสถานพยาบาลแผนปัจจุบันที่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ปี 2531.....114
4.14	จำนวนบุคลากรทางสาธารณสุข ในภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน ของจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2531.....115
4.15	อัตราส่วนครูต่อจำนวนนักเรียน รายจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ปี 2532....117
4.16	อัตราส่วนห้องเรียนต่อนักเรียน รายจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ปี 2532....117
4.17	อัตราส่วนครูต่อนักเรียน รายเทศบาลของจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง.....118
4.18	จำนวนโรงเรียน และวิทยาลัยของจังหวัดกำแพงเพชร รายอำเภอ ปี 2532.....119
4.19	อัตราส่วนครูต่อนักเรียน รายอำเภอจังหวัดกำแพงเพชร.....120
4.20	ข้อมูลการศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร จำแนกรายสาขาภิบาล ปี 2532.....120
4.21	จำนวนบ้านในเขตเทศบาล รายจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง ปี พ.ศ. 2527-2532.....122
4.22	การเปลี่ยนแปลงประชากร รายจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง ปี 2527 และ 2532.....127

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตาราง 4.23 การเปลี่ยนแปลงประชากร ของจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2522-2534.....	128
4.24 จำนวน สัตว์ส่วน และการเปลี่ยนแปลงประชากร ความหนาแน่น จำนวนและการเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้าน ราชจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง ปี พ.ศ. 2522, 2527 และ 2532.....	130
4.25 การเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดกำแพงเพชรและภาคเหนือตอนล่าง การวิเคราะห์ส่วนแบ่งโอนการผลิต และความเชี่ยวชาญทางการผลิต ปี 2526 และ 2531.....	133
4.26 ประเภทและขนาดกิจการ จำนวนสถานประกอบการ รายอำเภอ ในจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2532.....	134
4.27 สถิติ โรงงาน เงินทุน จำแนกตามประเภทโรงงาน ในจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2532.....	135
4.28 สถิติ โรงงาน เงินทุน ในจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2528-2532.....	136
4.29 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2532.....	137
4.30 จำนวนขนาดโรงงาน จำนวนคนงาน รายอำเภอในจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2532.....	137
4.31 จำนวนโรงงาน แยกตามเพศ และอายุ ของจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2531.....	140
5.1 สภาพการระบายน้ำบนถนนในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร.....	154
5.2 สภาพที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ปี 2532.....	157
5.3 จำนวนและอัตราส่วนระหว่าง ครู นักเรียน และห้องเรียน จำแนกตามชั้นเรียนของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกำแพงเพชร.....	159
5.4 ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร และสุขาภิบาลนครชุม ปี พ.ศ. 2534.....	160
5.5 อัตราการครองเตียง จำนวนผู้ป่วยใหม่ของโรงพยาบาลในจังหวัด กำแพงเพชร ปี 2532.....	163
5.6 โครงการสร้างบริการสาธารณสุข ปี 2532.....	164
5.7 ตลาดในชุมชนเมืองกำแพงเพชร.....	168
5.8 แสดงจำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร และสุขาภิบาลนครชุม ปี 2513-2534.....	171
5.9 แสดงจำนวนประชากรตำบล ปี พ.ศ. 2527-2534.....	172

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตาราง 5.10 จำนวนประชากร การเปลี่ยนแปลง ความหนาแน่น ราชอาณาจักร และเขตสหภาพในจังหวัดกำแพงเพชร ปี พ.ศ. 2527-2532.....	173
5.11 การเปลี่ยนแปลงประชากร ปี 2531-2533 รายตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร.....	175
5.12 การเปลี่ยนแปลงประชากร ปี 2531-2533 รายตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร.....	176
5.13 จำนวนประชากรแยกตามหมวดอายุและเพศ ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ปี พ.ศ. 2535.....	178
5.14 แสดงจำนวนประชากรแยกตามหมวดอายุและเพศ สหุภาพนครชุม พ.ศ. 2535.....	179
5.15 แสดงอัตราการเกิด การตาย และการย้ายถิ่นของประชากร เขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรเปรียบเทียบกับในเขตอำเภอเมือง กำแพงเพชร ปี 2524-2534.....	181
5.16 จำนวนกิจการค้าจำแนกตามพื้นที่.....	189
5.17 จำนวนกิจการค้าจำแนกตามระยะเวลาการดำเนินงาน.....	189
5.18 กิจการการค้าจำแนกตามประเภท.....	190
5.19 กิจการอุตสาหกรรมจำแนกตามประเภท.....	192
5.20 ระยะเวลาดำเนินกิจการอุตสาหกรรม.....	192
5.21 ประชากรวัยแรงงาน.....	193
5.22 แสดงจำนวนประชากรวัยแรงงาน แยกตามหมวดอายุและเพศ.....	194
5.23 จำนวนของผู้มีงานและผู้ว่างงานตามหมวดอายุและเพศ.....	195
5.24 จำนวนผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน.....	196
5.25 การประกอบอาชีพของผู้มีงานทำ.....	197
5.26 สาขาการผลิตของผู้มีงานทำ.....	198
5.27 จำนวนแรงงานในภาคพาณิชย์กรรม.....	199
5.28 หมวดอายุของบุคคลทำงานในพาณิชย์กรรม.....	199
5.29 จำนวนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม.....	200
5.30 หมวดอายุของบุคคลทำงานในอุตสาหกรรม.....	200
5.31 ระดับการศึกษาของกำลังแรงงาน.....	201
5.32 ระดับรายได้ของผู้มีงานทำ.....	202

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
ตาราง 5.33	ราชรับประเภทต่าง ๆ ตามเทศบัญญัติประจำปีงบประมาณ 2530-2534 เทศบาลเมืองกำแพงเพชร.....	204
5.34	สัดส่วนและอัตราเพิ่มของราชรับประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2530-2534.....	205
5.35	รายจ่ายประเภทต่าง ๆ ตามเทศบัญญัติประจำปีงบประมาณ 2530-2534 เทศบาลเมืองกำแพงเพชร.....	205
5.36	สัดส่วนและอัตราเพิ่มของรายจ่ายประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530-2534 เทศบาลเมืองกำแพงเพชร.....	206
5.37	เปรียบเทียบราชรับและรายจ่าย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530-2534.....	206
5.38	ราชรับประเภทต่าง ๆ ตามเทศบัญญัติประจำปีงบประมาณ 2530-2534 สหุภิกบาลนครชุม.....	207
5.39	สัดส่วนและอัตราเพิ่มของราชรับประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2528-2532 สหุภิกบาลนครชุม.....	207
5.40	รายจ่ายประเภทต่าง ๆ ตามเทศบัญญัติประจำปีงบประมาณ 2530-2534 สหุภิกบาลนครชุม.....	208
5.41	สัดส่วนและอัตราเพิ่มของรายจ่ายประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2528-2532 สหุภิกบาลนครชุม.....	209
5.42	เปรียบเทียบราชรับและรายจ่าย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528-2532 สหุภิกบาลนครชุม.....	209
5.43	อาคารและสภาพแวดล้อมในเขตชุมชนเมืองกำแพงเพชร.....	224
5.44	อัตรากำลังพนักงานเทศบาลและลูกจ้างเทศบาลเมืองกำแพงเพชร.....	234

สารบัญแนบที่

หน้า

แนบที่	3.1	เมืองที่มีความสำคัญในสมัยสุโขทัย.....	32
แนบที่	3.2	แผนผังโบราณสถานในเขตเมืองนครชุมและเมืองกำแพงเพชร.....	35
แนบที่	3.3	แผนที่จังหวัดกำแพงเพชร ปี 2467.....	56
แนบที่	3.4	พัฒนาการการตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองกำแพงเพชร.....	70
แนบที่	3.5	แผนผังโบราณสถานเมืองกำแพงเพชร.....	73
แนบที่	4.1	ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ของพื้นที่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง.....	81
แนบที่	4.2	สภาพภูมิประเทศของจังหวัดกำแพงเพชร.....	82
แนบที่	4.3	โครงการชลประทานจังหวัดกำแพงเพชร.....	90
แนบที่	4.4	สภาพป่าไม้ในเขตภาคเหนือตอนล่าง.....	93
แนบที่	4.5	แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกำแพงเพชร.....	97
แนบที่	4.6	โครงข่ายถนนในเขตภาคเหนือตอนล่าง.....	103
แนบที่	4.7	ทางหลวงในจังหวัดกำแพงเพชร.....	105
แนบที่	4.8	ขนาดและความหนาแน่นของประชากรปี 2532 และอัตราเพิ่มประชากร ปี 2527-2532 ภายจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนล่าง.....	123
แนบที่	4.9	จำนวนและความหนาแน่นประชากรในเขตสุขภาพีบาล และอำเภอ ในจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2532.....	125
แนบที่	5.1	โครงข่ายและลำดับถนน.....	148
แนบที่	5.2	ถนนในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร.....	150
แนบที่	5.3	การกระจายตัวของสถานศึกษา และระดับการศึกษา.....	161
แนบที่	5.4	การกระจายตัวของโบราณสถาน และวัดที่ใช้ประกอบกิจกรรมทางศาสนา... ..	166
แนบที่	5.5	จำนวนประชากร และอัตราเพิ่มต่อปีรายตำบล ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ปี 2533.....	182
แนบที่	5.6	การใช้ที่ดินชุมชนเมืองกำแพงเพชร ปี 2526-2527.....	214
แนบที่	5.7	การใช้ที่ดินชุมชนเมืองกำแพงเพชร ปี 2534.....	215
แนบที่	5.8	พื้นที่ลุ่มและทิศทางการไหลของน้ำในเขตชุมชนเมืองกำแพงเพชร.....	220
แนบที่	5.9	วัสดุอาคารในเขตชุมชนเมืองกำแพงเพชร.....	222
แนบที่	5.10	ความสูงอาคารในเขตชุมชนเมืองกำแพงเพชร.....	223
แนบที่	5.11	เขตโบราณสถาน เขตเทศบาลเมือง เขตสุขภาพีบาลและเขตผังเมืองรวม... ..	225
แนบที่	5.12	การใช้ประโยชน์ที่ดินในที่ราชพัสดุ.....	225
แนบที่	5.13	พื้นที่ปลูกสร้างอาคารในเขตชุมชนในเมืองกำแพงเพชร ปี 2517 และปี 2527.....	228

สารบัญแผนก (ต่อ)

	หน้า
แผนที่ 5.14	แนวโน้มนักการชยาสตัวการใช้ที่ดิน.....230
แผนที่ 5.15	ตำแหน่งสถานที่ราชการ.....236
แผนที่ 5.16	สำรูป (จินตภาพ) ของเมืองกำแพงเพชร.....247
แผนที่ 5.17	ปัญหาสำรูป (จินตภาพ) ของเมืองกำแพงเพชร.....264
แผนที่ 5.18	สภาพปัญหาของชุมชนเมืองกำแพงเพชร.....271
แผนที่ 6.1	ขอบเขตพื้นที่เพื่อกำหนดการอนุรักษ์ และพัฒนาชุมชนเมืองกำแพงเพชร.....280
แผนที่ 6.2	แนวทางการใช้ที่ดินชุมชนเมืองกำแพงเพชร.....283
แผนที่ 6.3	ผังการพัฒนาระบบถนน.....286
แผนที่ 6.4	ลำดับพื้นที่อนุรักษ์.....290
แผนที่ 6.5	พื้นที่อนุรักษ์โบราณสถานและบริเวณควบคุมอาคาร.....292

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิ 4.1	โครงสร้างประชากรและกำลังแรงงานจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2531.....141
5.1	ส่วนบริหารงานของเทศบาลเมืองกำแพงเพชร.....232
5.2	การจัดองค์กรสภาภิบาล.....235

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่	2.1	รูปแบบของเมือง (Urban Pattern) และการใช้พื้นที่ในเมือง.....	15-16
ภาพที่	2.2	รูปร่างของเมืองแบบต่าง ๆ.....	21
ภาพที่	3.1	วัดพระบรมธาตุ และบริเวณเมืองนครชุมในปัจจุบัน.....	34
ภาพที่	3.2	วัดวัดโบราณในเขตทุ่งเศรษฐี (วัดหนองนิกุล และวัดซุ่มกอ).....	36
	3.2	(ต่อ) (วัดเจดีย์กลางทุ่ง และวัดหม่องกาเล).....	37
	3.2	(ต่อ) (วัดหนองลิงกา).....	38
ภาพที่	3.3	กลุ่มโบราณสถานในเขตเมืองไตรตรังษ์ ได้แก่ วัดวังพระธาตุ วัดพระปรากฏ และวัดเจ็ดยอด.....	39
ภาพที่	3.4	บริเวณที่ราบเจ้าพระยาตอนล่าง และแนวถนนพระร่วง.....	42
ภาพที่	3.5	แผนผังป้อมทุ่งเศรษฐี.....	43
ภาพที่	3.6	ลักษณะการวางผังวัดโบราณในเขตเมืองกำแพงเพชร.....	51-53
ภาพที่	3.7	ถนนเทศาและถนนราชดำเนินย่านที่มีการตั้งถิ่นฐานและอาคารแบบสถาปัตยกรรมในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น.....	58
ภาพที่	3.8	ลักษณะบ้านเรือนในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (เมืองกำแพงเพชร).....	60
		ลักษณะบ้านเรือนในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (เมืองนครชุม).....	61
ภาพที่	3.9	ลวดลายและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น..	62
ภาพที่	3.10	ศิลปกรรม-พระพุทธรูป และปูนปั้นของเมืองกำแพงเพชร.....	64
ภาพที่	5.1	ย่านพาณิชย์กรรมแนวถนนเจริญสุข และการปลูกสร้างอาคารพาณิชย์ ประชิดกับศาสนสถาน (วัดบาง) ในฝั่งเทศบาลเมืองฯ.....	187
ภาพที่	5.2	ย่านพาณิชย์กรรมในเขตชุมชนนครชุมนับเป็นย่านพาณิชย์กรรมรอง.....	188
ภาพที่	5.3	ภาพถ่ายทางอากาศเมืองกำแพงเพชร ปี 2517.....	217
ภาพที่	5.4	ภาพถ่ายทางอากาศเมืองกำแพงเพชร ปี 2527.....	218
ภาพที่	5.5	พื้นที่โล่งหน้าศาลากลางจังหวัดและย่านพาณิชย์กรรมต้นโน้ท.....	241
ภาพที่	5.11	บริเวณศาลเจ้าน้อยหลักเมืองในเขตอุทยานประวัติศาสตร์.....	242
ภาพที่	5.12	แนวกำแพงเมืองโบราณและคูเมืองโดยรอบ.....	245
ภาพที่	5.13	ถนนปิ่นดำริห์ตัดผ่านตัวเมืองโบราณ.....	246
ภาพที่	5.14	ริมฝั่งแม่น้ำปิง ฝั่งเทศบาลเมือง (ก, ข) และฝั่งนครชุม ค).....	248
ภาพที่	5.15	ริมฝั่งแม่น้ำปิง ฝั่งตะวันออก เป็นที่พักผ่อนและประกอบกิจกรรมทางประเพณี ของชาวเมือง.....	249
ภาพที่	5.16	ประเพณีก่อเจดีย์ทรายในวัดสำคัญและริมฝั่งแม่น้ำปิงในเทศกาลสงกรานต์..	251

สารบัญรูปภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 5.17	ประเพณีการห่มพระธาตุเมืองนครชุมในเทศกาลสงกรานต์..... 252
ภาพที่ 5.18	พื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ในเขตกำแพงเมืองใช้ประกอบกิจกรรม ทางประเพณี..... 253
ภาพที่ 5.19	ที่โล่งบริเวณศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และถนนกำแพงเพชร ย่านพาณิชย์กรรม ต้นโพธิ์ใช้ประกอบกิจกรรมทางประเพณี..... 254
ภาพที่ 5.20	การขยายตัวของบ้านพักอาศัยในชุมชนนครชุมและสภาพบ้านเรือนเดิมที่ปลูก ทับแนวกำแพงเมืองนครชุม..... 258
ภาพที่ 5.21	การใช้ที่ดินที่ขัดแย้งกับบริเวณโบราณสถาน..... 262
ภาพที่ 5.22	วัดโบราณในเขตทุ่งเศรษฐี และพระบรมธาตุเมืองนครชุม นับเป็นที่หมายตาสำคัญเมื่อมองจากถนนกำแพงเพชร..... 265
ภาพที่ 5.23	สภาพปัญหา การขุดดินลูกรังในพื้นที่ริมถนนเลียบเมือง และการจัดเส้นทาง ถนนที่เกิดความสับสน..... 267